דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. וא"ת היכי קאמרינן מזמורים על פה וי"ל דאין להקפיד רק מה שכתוב בחומש [מז]אמנם קשה היכי קרינן ויושע וקרינא שמע וי"ל [ב] דאין להקפיד אלא בדבר שמושיא אחרים ידי חובתן: **ותנן** המנחות והנזירות[מז] בבמת יחיד דברי ר' מאיר. הוה מצי לשנויי תנאי היא שהרי בפ' בתרא דזבחים (דף קיז.) פליגי רבנן עליה דרבי מאיר ומסיק התם דמנחות וזבחים ליכא ביניהו [מח] [מט]: **סבו מכאן** נזירות. וה"ק דלריך כמו כן למיסמייה מההיא דפ' בתרא דזבחים (דף קיז: ע"ב) דאמר מנחות וזבחים ליכא ביניהו: **אלא** ביון דהוחרו הבמות כל היכא דבעי מקריב. ולרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמר נזיר לאו נזיר ונידב הוא דלא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון ולהקריבן בגבעון מיהו לפי מה דפרש"י פרק בתרא דזבחים (ג"ז סס) דרבנן דרבי מאיר כרבנן בתרלי סביבא דהו דאמרי כאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד קשה דא"כ היכי קאמר אבשלום אלכה נא ואשלמה את נדרי אשר נדרתי אם אני נזיר וגו' הא לאו נזיר ונידב הוא דאי אמרי דלמא מילתא חדתא שאני דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא ודרשי הכי עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרי מוטב תיעקר תורה ואל תשתכח תורה מישראל אמר רב פפא השתא דאמרת נסכים הבאין בפני עצמן ואי הוה ליה איגרתא מי אפשר למישלחא והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות כשורף התורה והלמד מהן אינו נוטל שכר ולא תיסמי נסכים. מההיא מתני' דלעיל ומני לתרוצי: **הא.** דקתני נסכים בהדי דברים שדרכן ליקרב ביום היינו בנסכים הבאין עם הזבח (לא): **בפני עצמן.** שלא קדשו בשחיטת הזבח יכול להקריב בלילה: **כשורפי** (לב) **התורה.** שאין מניחין אותן בשבת בפני הלילה. ל"א שאסור להשהותן כתובים לתורה שבעל פה היא: **והלמד מהן.** מתוך הספרים: **חדשה.** חדשה שלא היו יודעין לתרץ הברייתות: [ל"א] **חדשי.** (ג) לחדש דבר כגון זו שחדשה היא: **מעייני בספר אגדתא.** שלא ישתכחו: **עת לעשות לה'.** כשעושין הדבר לשם קדושת השם ראוי לטרח בתורתך ומוטב תעקר כו': **השתא דאמרת כו'.** יכול להקדישן ולהקריבן בלילה (א) אחת. ל"א גרסינן עלות השחר פוסל בהן כאחרים כלומר הא דאמרינן נזדמנו לו נסכים בלילה מקדישן בלילה (ב) [ומקריבן]: **לאחרים.** של תמיד במס' זבחים (פז.) וכן עיקר הגרסת הרב: **חובות הגאות.** מחמת הרגל ברגל כגון עולת ראיה וחגיגה ומוספין (ג) (ד) (ה) **אמור נדרילכם: אף נסכים ביום: נרבות שלמי נזיר.** דאי שלמי נדבה הרי כבר אמור נדבותיכם ואי משום הקישא לכתוב ושלמים: **שלמי פסח.** חגיגת י"ד שכשהיתה חבורה מרובה נמנים על הפסח ואינו סיפק להן היו מביאין עמו שלמים ואם הפרישן לשם כך ולא הקריבום יקריבום בחומ"מ דאי שלמי נזיר לא לריכי ריבוי לרבויי דמנדריכם ונדבותיכם נפקא דנזירות ע"י נדר בא עליו ונידר ונידב קרינא ביה אבל שלמי פסח חובה נינהו כדמפרש בפסחים בפ' ואלו דברים (דף עא.): **והנזירות קרב בבמת יחיד.** אלמא נידר ונידב חשיב ליה דאי לאו הכי לא הוה קרב בבמת יחיד (ה): **סמי מלאן נזירות.** דאע"ג דנזירות באה עליו ע"י נדר אין הקרבנות נקראין נידר ונידב דהא לא נדר אלא מן היין והקרבן מאיליו מוטל עליו חובה: **אשר נדרתי לה' בחברון.** משמע (ו) בחברון אלך ואשלמה שם נדרי וההוא נדר נזירות היה דאבשלום נזיר עולם היה מגלח (ז) ומשלשים לשלשים יום היה מגלח ומביא קרבן ומדהלך להקריב קרבנות נזירותיו בחברון דהיא במת יחיד שמע מינה נידר ונידב הוא: **אעיקר נדרו קאי.** אאי בחברון וה"ק אלכה נא לבמה גדולה (ח) בגבעון דהתם הוא מזבח שעשה משה ואשלמה נדרי (ג) שנדרתי בחברון אבל לא שיביא הקרבן בחברון (ט): **והא בגשור כו'.** דכתיב כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור וגו' (י): **להביא כבשים** (יא) **.** ולהקריבן שוב בבמה גדולה וה"ק אשלמה את נדרי כלומר אשלמה את נזירותי ואגלח ומחברון אביא הכבשים ולהכי פריך מחברון מיבעי ליה: **בחברון.** בו כבשים שמניים במס' מנחות (דף פז.): **אלא לעולם לאקרובי.** דנזירות (יב) בבמת יחיד: **פיקשי לך בגבעון.** דשם מזבח שעשה משה: עשר

לא תיסמי (ג) **נסכים.** מההיא מתני' דלעיל ומני לתרוצי: **הא.** דקתני נסכים בהדי דברים שדרכן ליקרב ביום היינו בנסכים הבאין עם הזבח (לא): **בפני עצמן.** שלא קדשו בשחיטת הזבח יכול להקריב בלילה: **כשורפי** (ב) **התורה.** שאין מניחין אותן בשבת בפני הלילה. ל"א שאסור להשהותן כתובים לתורה שבעל פה היא: **והלמד מהן.** מתוך הספרים: **חדשה.** חדשה שלא היו יודעין לתרץ הברייתות: [ל"א] **חדשי.** (ג) לחדש דבר כגון זו שחדשה היא: **מעייני בספר אגדתא.** שלא ישתכחו: **עת לעשות לה'.** כשעושין הדבר לשם קדושת השם ראוי לטרח בתורתך ומוטב תעקר כו': **השתא דאמרת כו'.** יכול להקדישן ולהקריבן בלילה (א) אחת. ל"א גרסינן עלות השחר פוסל בהן כאחרים כלומר הא דאמרינן נזדמנו לו נסכים בלילה מקדישן בלילה (ב) [ומקריבן]: **לאחרים.** של תמיד במס' זבחים (פז.) וכן עיקר הגרסת הרב: **חובות הגאות.** מחמת הרגל ברגל כגון עולת ראיה וחגיגה ומוספין (ג) (ד) (ה) **אמור נדרילכם: אף נסכים ביום: נרבות שלמי נזיר.** דאי שלמי נדבה הרי כבר אמור נדבותיכם ואי משום הקישא לכתוב ושלמים: **שלמי פסח.** חגיגת י"ד שכשהיתה חבורה מרובה נמנים על הפסח ואינו סיפק להן היו מביאין עמו שלמים ואם הפרישן לשם כך ולא הקריבום יקריבום בחומ"מ דאי שלמי נזיר לא לריכי ריבוי לרבויי דמנדריכם ונדבותיכם נפקא דנזירות ע"י נדר בא עליו ונידר ונידב קרינא ביה אבל שלמי פסח חובה נינהו כדמפרש בפסחים בפ' ואלו דברים (דף עא.): **והנזירות קרב בבמת יחיד.** אלמא נידר ונידב חשיב ליה דאי לאו הכי לא הוה קרב בבמת יחיד (ה): **סמי מלאן נזירות.** דאע"ג דנזירות באה עליו ע"י נדר אין הקרבנות נקראין נידר ונידב דהא לא נדר אלא מן היין והקרבן מאיליו מוטל עליו חובה: **אשר נדרתי לה' בחברון.** משמע (ו) בחברון אלך ואשלמה שם נדרי וההוא נדר נזירות היה דאבשלום נזיר עולם היה (ז) ומשלשים לשלשים יום היה מגלח ומביא קרבן ומדהלך להקריב קרבנות נזירותיו בחברון דהיא במת יחיד שמע מינה נידר ונידב הוא: **אעיקר נדרו קאי.** אאי בחברון וה"ק אלכה נא לבמה גדולה (ח) בגבעון דהתם הוא מזבח שעשה משה ואשלמה נדרי (ג) שנדרתי בחברון אבל לא שיביא הקרבן בחברון (ט): **והא בגשור כו'.** דכתיב כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור וגו' (י): **להביא כבשים** (יא) **.** ולהקריבן שוב בבמה גדולה וה"ק אשלמה את נדרי כלומר אשלמה את נזירותי ואגלח ומחברון אביא הכבשים ולהכי פריך מחברון מיבעי ליה: **בחברון.** בו כבשים שמניים במס' מנחות (דף פז.): **אלא לעולם לאקרובי.** דנזירות (יב) בבמת יחיד: **פיקשי לך בגבעון.** דשם מזבח שעשה משה: עשר

ולא תיסמי מנחת נסכים (ג) ממתני' ולא קשיא כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן ואי (ג) הוה ליה איגרתא מי אפשר למישלחא והא אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כותבי הלכות (ד) כשורף התורה והלמד מהן אינו נוטל שכר (ה) (ו) דרש (ז) יהודה בר נחמני מתורגמניה דר"ל כתוב אחד אומר [1] (ח) כתוב לך את הדברים האלה וכתוב אחד אומר כי על פי הדברים האלה לומר לך דברים שעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב ושבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה ותנא דבי רבי ישמעאל כתוב לך את הדברים האלה אלה אתה כותב אבל אין אתה כותב הלכות (ט) אמרי דלמא מילתא חדתא שאני (י) דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא ודרשי הכי [2] עת לעשות לה' הפרו תורתך אמרי מוטב תיעקר (יא) תורה ואל תשתכח תורה מישראל אמר רב פפא השתא דאמרת נסכים הבאין בפני עצמן אפי' בלילה נזדמנו (יב) נסכים בלילה (יג) מקדישין בלילה ומקריבין אמר ליה רב יוסף בריה דרב שמעיה לרב פפא תניא דמסייע לך (יד) זה הכלל כל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה (טו) קדוש (בין ביום בין) בלילה אמר רב אדא בר אהבה (טז) (יז) ועלות השחר פוסלת בהן (יח) כאברין (יט) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק [3] אלה תעשו לה' במועדיכם אלו חובות הבאות (כ) חובה ברגל לבד מנדריכם ונדבותיכם [4] לימד על נדרים ונדבות שקרבין בחולו של מועד (כא) ולעולותיכם במה הכתוב מדבר אי בעולת נדר הרי כבר נדריכם ואי בעולת נדבה הרי כבר אמור ונדבותיכם הא אינו מדבר אלא בעולת יולדת ועולת מצורע ולמנחותיכם במה הכתוב מדבר אי במנחת נדר הרי כבר אמור אי במנחת נדבה הרי כבר אמור הא אינו מדבר אלא במנחת (כב) סוטה ובמנחת קנאות ולנסכיכם ולשלמיכם [5] מקיש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום (כג) ולשלמיכם לרבות שלמי נזיר א"ל אביי ולימא מר שלמי פסח דאי שלמי נזיר נידר ונידב הוא (כד) דהתניא (כה) זה הכלל כל שהוא נידב ונידר קרב בבמת יחיד ושאינו נידב ונידר אינו קרב בבמת יחיד (כו) המנחות והנזירות קריבין בבמת יחיד דברי ר"מ (כז) סמי מכאן נזירות (כח) מי איכא למ"ד דנזיר לאו נידר ונידב הוא (ט) והכתיב (כט) [4] מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון כי נדר נדר עבדך וגו' מאי לאו אקרבן (לא) לא אעיקר נדרו אמר עיקר נדרו בחברון הוה והלא בגשור (לב) הוה (י) אמר רב אחא ואיתימא רבה בר רב חנן לא הלך אבשלום אלא להביא כבשים מחברון ה"נ מסתברא דאי תימא לאקרובי הוא דאזיל שביק ירושלים ואזיל ומקריב בחברון ואלא מאי להביא כבשים מחברון האי אשר נדרתי לה' בחברון מחברון מיבעי ליה אלא לעולם לאקרובי ודקא קשיא לך אמאי שבק ירושלים ומקריב בחברון תיקשי לך גבעון דמקום קדוש הוא [א] אלא כיון שהותרו הבמות כל היכא דבעי מקריב (לג) (לד) ארבעים שנה למאן תניא רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע מקץ ארבעים שנה ששאלו להם מלך (לה) דתניא אותה שנה ששאלו להם (לו) מלך אותה שנה עשירית של שמואל היתה עשר

בפני עצמן. לאחר הקרבת הזבח ומחמת הזבח: **קריבין אפילו בלילה.** אם נזדמנו לו מקדישין בלילה בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן: **אמר רב אדא בר אהבה ועולת השחר.** התמיד פוסל בהן כאברין ואבריתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה [כולה] (כלומר) ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברים אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת התמיד עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום: **לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדר** ונדבה שקריבין בחולו של מועד. דחולו של מועד נמי הוי מועדיכם אבל בי"ט לא דנדר ונדבה אין קריבין בי"ט: **הא אין הכתוב** מדבר אלא בעולת יולדת: **ועולת מצורע.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **ומנחת חוטא ומנחת קנאות.** קרבי נמי בחולו של מועד: **אף נסכים ביום.** אותן הבאין עם הזבח: **אלו שלמי נזיר.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **וגמא מר אלו שלמי פסח.** שבאין חובה עם הפסח דכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם: **דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא.** דנודר אדם להיות נזיר ומונה נזירותו ומביא אח"כ שלמיו וכבר לימד על נדר ונדבה שקרב בחולו של מועד א"כ ולשלמיכם תו למה לי: **ומגלן דנזיר דבר נידר ונידב דתנן זה הכלל דבר הנידר ונידב קרב בבמת יחיד: ותניא המנחות והנזירות קרבין בבמת יחיד.** אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מדקרב בבמת יחיד: **אלא אמר רב יוסף סמי מכאן.** מן ההיא מתניתא המנחות והנזירות לא תיתניה הנזירות קרב בבמת יחיד וליכא למימר דליהוי נידר ונידב: **ורב דימי סבר תנאי היא.** הא רבי מאיר דקרבין בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמה דלא קרב דלא הוי נידר ונידב ואנא דאמרי כרבנן: **לא אעיקר נדרו.** שנדר בחברון למנות נזירות היינו עיקר נידרו: **נזיר עולם היה.** והיה מגלח (מל' לל') (משנה לשנה) בחברון והוה תמן בתמיהא כלומר הא (דהתם נדר) סתם נדריה מאן נפקא ליה מינה היכא נדר ואמאי אזיל להתם לשביל כך. ועוד **הא בגשור הוה נדרו: שהלך לימול בכשבים בחברון.** כדתניא אילים ממואב וכבשים מחברון: **דאי לא תימא הכי.** נזירות דחוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן במס' נזיר (יט:) מי שנזר נזירות מרובה:

מן המנין (לא) לאחר הקרבת הזבח ומחמת הזבח: **קריבין אפילו בלילה.** אם נזדמנו לו מקדישין בלילה בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן: **אמר רב אדא בר אהבה ועולת השחר.** התמיד פוסל בהן כאברין ואבריתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה [כולה] (כלומר) ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברים אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת התמיד עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום: **לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדר** ונדבה שקריבין בחולו של מועד. דחולו של מועד נמי הוי מועדיכם אבל בי"ט לא דנדר ונדבה אין קריבין בי"ט: **הא אין הכתוב** מדבר אלא בעולת יולדת: **ועולת מצורע.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **ומנחת חוטא ומנחת קנאות.** קרבי נמי בחולו של מועד: **אף נסכים ביום.** אותן הבאין עם הזבח: **אלו שלמי נזיר.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **וגמא מר אלו שלמי פסח.** שבאין חובה עם הפסח דכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם: **דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא.** דנודר אדם להיות נזיר ומונה נזירותו ומביא אח"כ שלמיו וכבר לימד על נדר ונדבה שקרב בחולו של מועד א"כ ולשלמיכם תו למה לי: **ומגלן דנזיר דבר נידר ונידב דתנן זה הכלל דבר הנידר ונידב קרב בבמת יחיד: ותניא המנחות והנזירות קרבין בבמת יחיד.** אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מדקרב בבמת יחיד: **אלא אמר רב יוסף סמי מכאן.** מן ההיא מתניתא המנחות והנזירות לא תיתניה הנזירות קרב בבמת יחיד וליכא למימר דליהוי נידר ונידב: **ורב דימי סבר תנאי היא.** הא רבי מאיר דקרבין בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמה דלא קרב דלא הוי נידר ונידב ואנא דאמרי כרבנן: **לא אעיקר נדרו.** שנדר בחברון למנות נזירות היינו עיקר נידרו: **נזיר עולם היה.** והיה מגלח (מל' לל') (משנה לשנה) בחברון והוה תמן בתמיהא כלומר הא (דהתם נדר) סתם נדריה מאן נפקא ליה מינה היכא נדר ואמאי אזיל להתם לשביל כך. ועוד **הא בגשור הוה נדרו: שהלך לימול בכשבים בחברון.** כדתניא אילים ממואב וכבשים מחברון: **דאי לא תימא הכי.** נזירות דחוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן במס' נזיר (יט:) מי שנזר נזירות מרובה:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה ה:
יח ב מיי' פ"א מהלכות מגיגה הלכה י:
יט ג מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה ה:

מוסף רש"י

בנסכים הבאין בפני עצמן. כגון שהביא בלא נסכים ונלאחר זמן הביא הנסכים בפני עלמן, יכול להביאן בלילה (מנחות מד:). **כתוב אחד אומר כתוב לך כו'.** אלמא נכתבה, וכתוב אחד אומר כי על פי כו'. אלמא לא נכתבה (גיטין ס:). אי אתה רשאי לאומרן בכתב. מכאן אתה למד שהמלמוד לא ניתן לכתוב אלא מפני שהתורה משתכחת (שם). ושבכתב. דבריה שאמרתי לך בכתב, אי אתה רשאי לאומרן על פה. (שם). למוסרה לישראל על פה (שם). **עת לעשות לה'.** ואם בא לעשות תקנה לשם שמים, הפרו דברי תורה לשעה הלריכה (שם ס:). **ואשלם את נדרי.** אלכה נא בחברון ואשלם הנדר שנדרתי בגשור, כדכתיב בתריה כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור, ובחברון מלי בעי ואלא לא היה שם המזבח כי אם בגבעון (סוטה לד:). **להביא כבשים לעולה.** דאמר מר במסכת מנחות (פז.) כבשים מחברון (שם). **שנה עשירית של שמואל היתה.** שאבשלום היה יודע שעתיד דוד למלוך מ' שנה וכשנתגלגלו מ' שנה ששאלו ישראל מלך מיום ליום אחר שמלכו שמואל ושאול, דהייט בתחלת המלכות ועלתה לשיהן לפי שעדיין לא יצא טיבעו של שאול בעולם ואף טיבעו של שמואל בעולם שהיה נקרא מלך לא פסק, ושתים שמלך שאול בעצמו בחיי שמואל, כמו שלמדנו בסדר עולם שלא מת שמואל לפני מות שאול אלא ד' חדשים, וכ"ז שמלך דוד, וטעה אבשלום ואמר עכשיו הגיע הקץ של אבא ואלכה לחברון להסב לי שם המלוכה (נזיר ה. ועי"ש עוד).

שינויי נוסחאות

מ) דלא תיסמי. אות ו' נמחק (ש"מ) **נ)** ל"ל ממתניתא **ס)** ולי אשכח גברא כתיב אינגמא והא אמר כו' והשתא נמחק (ש"מ) **ע)** כותבי הלכות כשורפי תורה (ש"מ) **פ)** דדרש (ש"מ) **ף)** ס"א ודרש **צ)** ל"ל כתב וכן לקמן (רש"ש) **ק)** הלכות מדרש ואגדות אמרי דילמא: ס"א דילמא חדותא מילתא שאני: ס"א אחריא (ובכת"י אחר אינו) אמרי רבנן אנירכייהו אמיני וכיון דלריכ"ל שכתב כתבון ומתמין וכי משכחת מילתא מעיינין בספרא וכי הא דרבי יוחנן **ר)** (ש"מ) מיעקר אות אחת מן התורה ולל (ש"מ) **ש)** מדמנו לו נסכים בלילה (ש"מ) **ת)** מקדישן בלילה ומקריבן בלילה (ש"מ) **יא)** ל"ל קדוש בלילה בין ביום ובין בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה וכו' כל"ל (ח"נ) **יב)** ועלות השחר. גירסת הרגמ"ה ועולה השחר (ש"מ) **יג)** כאברין. זהו גירסת רש"י אבל גירסת הרגמ"ה בתכרין (ש"מ) **יד)** מיכא חובה ממקן (ש"מ) **טו)** ל"ל לעולותיכם. (רש"ש) **יז)** במנחת חוטא וכמנחת קנאות (ש"מ) **יח)** ל"ל ולשלמיכם במה הכתוב מדבר אי בשלמי נדר הרי כבר אמור אי בשלמי נדבר הרי כבר אמור אלא לרבות שלמי נזיר, כן נראה מדברי רש"י (ח"נ) **יט)** דתניא. ס"א דתנן כל הנידר והנידב קרב בבמה וכל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה לכ"ע ועליה היה אבשלו' רלה לגלח: **כ)** רבי מאיר. ס"א אמר רב יוסף מה שכתוב בדפוס אינו בגרייתא (ש"מ) **כא)** ל"ל ותניא. **כב)** רבי מאיר. ס"א אמר רב יוסף סמי מכאן מזירות וכ דימי סבר תנאי היא, ומי איכא למ"ד דמזירות יחיד והא כתיב ויהי וגו', ותניא רבי אומר אבשלום מיר עולם הוה והכתיב שעתא זמן היתה בגדולה וחזיל לחברון לשלומי לנדריה לאו ס"מ קרבה מזירות בבמת יחיד ולהכי אזיל לחברון משום עיקר נדרייה בחברון הוה תמן (כן היא גרסת הרגמ"ה ז"ל. ובקצת ספרים נ"א דעיקר נדרא בחברון והא עיקר נדרו בגבעון דאלהים הוה וכגון דאמר דבי מעיינא נירושלים אזלינא לחברון ומעון ומה בפקא ליה מינה אלא אמ' רב יהודה ור') מאי בפקא מינה ומו הא בגבעון הוה אלא אמר רב יהודה ואיתימא רבה בר חנה שהלך להביא כבשים מחברון, דאי לא תימא הכי מזירות חוץ לארץ ואין עולה לו מן המנין אלא ש"מ להביא כבשים מחברון, ומ"ד מזירות קרבה בבמת יחיד פריך אי הכי מחברון מבעיא ליה אלא שעת היתר הבמות ולקרובי נדרו בבמת יחיד הוא אלא קרבה הרגמ"ה ז"ל (ש"מ) **כג)** רב דימי אמר אל תקפוני מלכון מזירות מנאי היא הא רבי מאיר והא רבנן מי איכא למ"ד הו כן אימא לא מקפוני ויהי מקץ (ש"מ) **כד)** לקרבן וקרי ליה נדר לא (ש"מ) **כו)** הוה. ע' בשיטי נוסחאות כאן בד"ה ר' מאיר, שמי בקאמות כאן (ש"מ) **כז)** מקריב מקץ הרבעים שנה למאי תניא אמר מקץ מ' שנה כו' (ש"מ) **כח)** מלך דתמינין מאמו בשם מאמו בדוד שמואל, דהייטו בתחלת המלכות ועלתה לשיהן לפי שעדיין לא יצא טיבעו של שאול בעולם ואף טיבעו של שמואל בעולם שהיה נקרא מלך לא פסק, ושתים שמלך שאול בעצמו בחיי שמואל, כמו שלמדנו בסדר עולם שלא מת שמואל לפני מות שאול אלא ד' חדשים, וכ"ז שמלך דוד, וטעה אבשלום ואמר עכשיו הגיע הקץ של אבא ואלכה לחברון להסב לי שם המלוכה (נזיר ה. ועי"ש עוד).

מסורת הש"ס

א) גיטין ס:, **ב)** גיטין ס., **ג)** [ויומא כט:] ממנחות ק., **ד)** (מגיגה ו), **ה)** [זבחים קיז.], **ו)** תוספפתא דסוטה פ"ג ה"ד:, **ז)** [סוטה לד: ע"ש]:, **ח)** מיר ה., **ט)** [ע' זבחים קי"ח ע"ב. (יעב"ץ)], **י)** סדר עולם פ"יד, **כ)** [ש"ב טיז], **ל)** [לפי גי' סילקוט שהעתקתי לקמן בגנא הכל ניחא],

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתָב לְךָ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל:
שמות לד כז
2. עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ: תהלים קיט קכו
3. אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם:
במדבר כט לט
4. וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת נִדְרִי אֲשֶׁר נָדַרְתִּי לַיְיָ בְּחֶבְרוֹן:
שמואל ב טו ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המתא וכו' ואחת לא גרסי' הס"ד ותמ"ל המ"ה עלות המחר וכו' מקדישן בלילה דוקא בלילה של תמיד: **(ב)** ד"ה חובות וכו' ומוספין הס"ד ותמ"ל מ"ה אף נסכים ביום ולשלמיכם הרי כבר אמור נדריכם ואי שלמי נדבותיכם הרי נדבה הרי כבר אמור נדבותיכם ואי משום הקישא: **(ג)** ד"ה אעיקר וכו' נדרי אשר נדרתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כיון כו'. והלך למחברון ליקח כבשים משם וכיון שהיה שם הקריב שם: **[ב]** תוס' סד"ה דבריס. דלון כו'. וכ"מ בפ"ד דתענית (כו ב ועי"ש בח ב) ומנחתה נכנסין וקורין ע"פ בקונין את שמע (וכן הסכים לדינא בלבוש' לשו"ע ת"ח סי' מ"ט):

רבינו גרשום

ולא קשיא. מתני' דקתני דמשקרב הזבח חייבין באחריותן כלומר אף בלילה. ברייתא דהא דתני ומנחתם ונסכיהם בלילה היינו **בנסכים הבאין בפני עצמן.** שלא הקדיש עם הזבח אלא שהקדישום לאחר הקרבת הזבח שיכול אדם להקריב זבחו היום ונסכיו מיכן ועד עשרה ימים ובהנהו קאמר דקרבי אף בלילה והאי דקתני ברייתא דברים שדרכן להקריב ביום מנחת נסכים היינו בנסכים הבאים עם הזבח: **כותבי הלכות.** מדרש משנה ותלמוד והגדות דברים שבע"פ נענשין: **כשורפי תורה.** משום דדינן של הלכות בע"פ ואינו רשאי לכותבן וכל הלומד מהן מן הכתב אין לו שכר: **דברים שבכתב.** תורה נביאים וכתובים: **חדושי מילתא שאני.** דבר חדוש הוה אותו היקישא ומשום הכי מותר: **ל"א** משום דאיכא שכחה כתבין: **מוטב שתעקר אות אחת מן התורה.** דכתיב כי על פי ומוטב הוא לכתוב כדי שלא תשתכח תורה: **השתא דאמרת נסכים הבאים בפני עצמן.** לאחר הקרבת הזבח ומחמת הזבח: **קריבין אפילו בלילה.** אם נזדמנו לו מקדישין בלילה בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן: **אמר רב אדא בר אהבה ועולת השחר.** התמיד פוסל בהן כאברין ואבריתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה [כולה] (כלומר) ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברים אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת התמיד עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום: **לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדר** ונדבה שקריבין בחולו של מועד. דחולו של מועד נמי הוי מועדיכם אבל בי"ט לא דנדר ונדבה אין קריבין בי"ט: **הא אין הכתוב** מדבר אלא בעולת יולדת: **ועולת מצורע.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **ומנחת חוטא ומנחת קנאות.** קרבי נמי בחולו של מועד: **אף נסכים ביום.** אותן הבאין עם הזבח: **אלו שלמי נזיר.** דקרבי נמי בחולו של מועד: **וגמא מר אלו שלמי פסח.** שבאין חובה עם הפסח דכתיב וזבחת שלמים ואכלת שם: **דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא.** דנודר אדם להיות נזיר ומונה נזירותו ומביא אח"כ שלמיו וכבר לימד על נדר ונדבה שקרב בחולו של מועד א"כ ולשלמיכם תו למה לי: **ומגלן דנזיר דבר נידר ונידב דתנן זה הכלל דבר הנידר ונידב קרב בבמת יחיד: ותניא המנחות והנזירות קרבין בבמת יחיד.** אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מדקרב בבמת יחיד: **אלא אמר רב יוסף סמי מכאן.** מן ההיא מתניתא המנחות והנזירות לא תיתניה הנזירות קרב בבמת יחיד וליכא למימר דליהוי נידר ונידב: **ורב דימי סבר תנאי היא.** הא רבי מאיר דקרבין בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמה דלא קרב דלא הוי נידר ונידב ואנא דאמרי כרבנן: **לא אעיקר נדרו.** שנדר בחברון למנות נזירות היינו עיקר נידרו: **נזיר עולם היה.** והיה מגלח (מל' לל') (משנה לשנה) בחברון והוה תמן בתמיהא כלומר הא (דהתם נדר) סתם נדריה מאן נפקא ליה מינה היכא נדר ואמאי אזיל להתם לשביל כך. ועוד **הא בגשור הוה נדרו: שהלך לימול בכשבים בחברון.** כדתניא אילים ממואב וכבשים מחברון: **דאי לא תימא הכי.** נזירות דחוצה לארץ היא דנדר בשבתו בגשור בארם ואין עולה לו מן המנין דהכי תנן במס' נזיר (יט:) מי שנזר נזירות מרובה:

שיטה מקובצת

כותבי הלכות כשורפי תורה. פי' כותבי תלמוד כשורפי פסוקים מן התורה כלומר דהתלמוד לא ניתן ליכתוב כדאמר אלה אתה כותב וכו', ואי כותב אדם אי אפשר דלא כתיבי פסוקין ומאן דמשכח ליה כיון שלא ניתן ליכתב או גונזו או שורפו. גליון: **נזדמנו לו נסכים בלילה.** גליון לאו דוקא נזדמנו אלא אפילו לכתחילה מותר להקדישם בלילה ולהקריבם בלילה דסד"א דנהי דקרבים בלילה מ"מ צריך להקדישו ביום קמ"ל: **שקריבין בחולו של מועד.** תימה אמאי לא פריך הכא כדפריך בפ"ק דביצה (יט:) דקאמר תודה קריבה בחולו של מועד ופריך השת' סלותו סילתא מסלתינן תודה מבביא ומשני לענין בל תאחר וצ"ע אם אותו תירוץ שייך הכא, תוס'. גליון שקרבין בחש"מ. יש מפרשים דאתא למיסר י"ט ואע"ג דמלכם נפקא מ"מ איצטריך לעולת יולדת ושלמי

מו) והנזירות קרבין בבמת (ש"מ) **מח)** כיוייהו ויש ספרים דגרסי רב דימי אמר הא ר"מ הא רבנן (ש"מ) **מט)** ל"ל תנא. **נ)** עי' ל"ק שמהפך הגירסא, **נא)** ל"ה אמור וד"ה אף מיותר ול"ג אף (הגר"א) **נב)** יחיד דהא תניא לעיל כל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד הס"ד (ש"מ) **נג)** ל"ל לחברון (יעב"ץ) **נד)** מאחר שהיה מגלח (ש"מ) **נה)** גדולה אשר בגבעון (ש"מ) **נו)** מחכבון ועיקר נדרו קרי נדר אשר נדרתי בחברון. והא (ש"מ) **נז)** כבשים מחברון ולהקריבן כו' גדולה לפי שהן גדולים ומובחרים כדגרסי' במנחות (פז.) חלוים ממומחה כבשים מחברון מאמנם **נח)** והזירות קריבה בבמת (ש"מ) **נט)** כמוהם שהרי עדיין לא היו נביאים וכתובים אמנם (ש"מ) **נ)** גיטין ס:, **נא)** גיטין ס., **נב)** [ויומא כט:] ממנחות ק., **נג)** (מגיגה ו), **נד)** תוספפתא דסוטה פ"ג ה"ד:, **נה)** [סוטה לד: ע"ש]:, **נו)** מיר ה., **נז)** [ע' זבחים קי"ח ע"ב. (יעב"ץ)], **נח)** סדר עולם פ"יד, **נט)** [ש"ב טיז], **ס)** [לפי גי' סילקוט שהעתקתי לקמן בגנא הכל ניחא],

עשר שנים מלך שמואל בעצמו. יחידי בלא שאול הלכך שנה עשירית אינה נמנית באותן מ׳ שנה י״ן. [ב] ל״ז מלך דוד קודם למרדו של אבשלום [יא] הא מילתא פירש רבי במקום אחר כן שנה עשירית לשמואל היתה גדולתו של שמואל ולא נפקא לן מקרא בהדיא אלא מדלא משכחת לה מ׳ שנה למנייניה אחרינא ולא וחשוב [יב] למיתתו של עלי שהיא תחילת גדולתו של שמואל עד שנת מרדו של אבשלום מ״ט שנה י״ג לשמואל ושאול [ג] ושלשים ושש לדוד ועלי מת כשנשבה הארון שנת׳ (שמואל א ד) ויהי כהזכירו וגו׳ וכתיב (שם ו) ויהי ארון ה׳ בשדה פלשתים [יג] ז׳ חדשים הביאוהו [יד] פלשתים (שם ז) ויבאו אנשי קרית יערים וגו׳ וכשמלך דוד בירושלים על כל ישראל הביא משם את הארון דכתיב (שם ג ו) ויוסף עוד דוד וגו׳ וכתיב (שם ח ז) ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו כ׳ שנה [ד] לא מהן ז׳ שנים שמלך דוד בחברון [טו] (ה) (ד) ומהן מלך שמואל בעצמו [טז] י״ח שנה ושאול עם שמואל ב׳ שנים דכתיב (שם יג) ושתי שנים מלך וגו׳ ושמואל לא מת קודם לשאול אלא ד׳ חדשי׳ שכן מפורש בספר שמואל (שם כה) ושמואל מת וגו׳ [יז] וכתיב בתריה (שם כז) ויאמר דוד [וגו׳] עתה אספה יום אחד ביד שאול וגו׳ וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב (שם) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וד׳ חדשים מלינו י״ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי עד שמלך דוד ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי ארבעים [יח] וכו׳ לא מהן ט׳ שנים לשמואל קודם ששאלו להם מלך הרי מ׳ שנים מששאלו המלוכה עד שנת מרדו של אבשלום ועד בכלל והכי תניא בסדר עולם היא שנת שלשים ושש למלכות דוד [יט] וה״ג עשר שנים מלך שמואל בעצמו [ו] [כ] ושנה אחת שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש לדוד ותימה לפ״ז הא דתניא בסדר עולם שמלך דוד חמש שנים אחר המרד שלשה שנים של רעב שנאמר (שמואל ב כא) ויהי רעב שלש שנים שנה אחר שנה ושנה של שיטה דכתיב (שם כד) וישוטו [בכל הארץ] ויבואו מקץ תשעה חדשים ועוד שנה שתיקן משמרות דכתיב (ד״ה א כו) בשנת [כא] ארבעים לדוד נדרשו וגו׳ לריך לומר ששנת המרד היתה שנה ראשונה של רעב ויש ספרים דגרסינן שלשים ושבע שמלך דוד ולפ״ז ל״ל שהתחיל הרעב שנה אחת קודם המרד [כב] וגם ל״ל ששנת עשר [כג] לשמואל ששאלו מלך אינו מן המנין של מ׳ שנה ואינו לריך למנות רק שלש שנים משאול ושלשים ושבעה מדוד הרי ארבעים ובסדר עולם תניא ל״ה למלכות דוד היה המרד [כד] ולפי דבריו לא מלינו מ׳ שנה משששאלו מלך עד שמרד אבשלום וי״מ למנות [כה] י״ג של שמואל כל שנותיו של שמואל הרמתי היו י״ב שנה שהרי כשהגמל שמואל הביאתו חנה לירושלים ואז היה לו משמנה ב׳ שנים כדרך הנקת תינוק וכתיב וישב שם עד עולם והיינו ג׳ שנים דהוא עולמו של יובל ותפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי [כו] וקיי״ל דאדבעים שנה שפט עלי את ישראל לא מהן שנה מעיבורו דשמואל נשתיירו ל״ט שנה דעלי נשתיירו י״ג שנים לשמואל דמיד כשמת עלי נתמנה שמואל דאמר מר (קדושין דף עב:) וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל נמצא דשררתו של שמואל התחילה כשהיה בן ל׳ ותשע ומשכה י״ג שנה: **ושלשים** ושש שמלך דוד. ה״ג והיינו ארבעים שנה משששאלו להם מלך ושנת עשירית לשמואל ששאלו להן מלך היה מן המנין של ארבעים שנה ומנלן דשמואל שפט ישראל י״ג שנה שהרי כשמת עלי אז נשבה הארון כדכתיב ויהי גשבהיו את ארון האלהים ואז נתמנה שמואל מיד אחר מיתת עלי וכתיב ויהי ארון ה׳ בשדה פלשתים שבעה חדשים והביאוהו בקרית יערים ודוד כשמלך על ישראל לקחו משם והביאו בירושלים כדכתיב ויוסף עוד דוד וגו׳ וכתיב ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו (עד) עשרים שנה לא מהן שבע שנים שמלך דוד בחברון נשתיירו י״ג שנה לשמואל ושאול משמת עלי ונשבה הארון עד שמת שאול ומלך דוד בחברון ומהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים ושנה אחת שמלך שמואל ושאול פי׳ באותה שנה שמשחו שמואל אותה שנה לא היתה שלימה לשאול שמקלתה היה שמואל נגיד על ישראל ושתי שנים שמלך שאול בעצמו וגם שמואל היה חי שהרי שמואל לא מת אלא ארבעה חדשים קודם שאול שכן מלינו מפורש בספר שמואל ושמואל מת וגו׳ וכתיב ויאמר דוד [וגו׳] אספה יום אחד ביד שאול וברח לו אל אכיש עד שמת שאול וכתיב ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים וארבעה חדשים מלינו י״ג שנים לשמואל ושאול משמת עלי עד שמלך דוד ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי ארבעים [כז] (ומלך דוד) ושלשים ושש לדוד כשמרד אבשלום הרי מ״ט לא מהן ט׳ שנים קודם ששאלו להן מלך והעשירית בשנה עשירית שאלו להן מלך ומהן מ׳ שנים משאלו ממנין הארבעים הרי מ׳ שנים משאלו מלך עד מרדו של אבשלום ועד בכלל [כח] והשלשה עשר שני׳ שמלך שמואל בעצמו ושנה אחת שמלך שאול ושמואל וד׳ שנים שמלך שאול בעצמו ושלשים ושש שמלך דוד [ז] ותימה לפ״ז הא דתניא בסדר עולם שמלך דוד חמש שנים אחר המרד שלשה שנים של רעב שנאמר (שמואל ב כא) ויהי רעב שלש שנים שנה אחר שנה ושנה של שיטה דכתיב (שם כד) וישוטו [בכל הארץ] ויבואו מקץ תשעה חדשים ועוד שנה שתיקן משמרות דכתיב (ד״ה א כו) בשנת [כט] ארבעים לדוד נדרשו וגו׳ לריך לומר ששנת המרד היתה שנה ראשונה של רעב ויש ספרים דגרסינן שלשים ושבע שמלך דוד ולפ״ז ל״ל שהתחיל הרעב שנה אחת קודם המרד [לא] וגם ל״ל ששנת עשר [לב] לשמואל ששאלו מלך אינו מן המנין של מ׳ שנה ואינו לריך למנות רק שלש שנים משאול ושלשים ושבעה מדוד הרי ארבעים ובסדר עולם תניא ל״ה למלכות דוד היה המרד [לג] ולפי דבריו לא מלינו מ׳ שנה משששאלו מלך עד שמרד אבשלום וי״מ למנות [לד] י״ג של שמואל כל שנותיו של שמואל הרמתי היו י״ב שנה שהרי כשהגמל שמואל הביאתו חנה לירושלים ואז היה לו משמנה ב׳ שנים כדרך הנקת תינוק וכתיב וישב שם עד עולם והיינו ג׳ שנים דהוא עולמו של יובל ותפלת חנה היתה יום שנתמנה עלי [לה] וקיי״ל דאדבעים שנה שפט עלי את ישראל לא מהן שנה מעיבורו דשמואל נשתיירו ל״ט שנה דעלי נשתיירו י״ג שנים לשמואל דמיד כשמת עלי נתמנה שמואל דאמר מר (קדושין דף עב:) וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל נמצא דשררתו של שמואל התחילה כשהיה בן ל׳ ותשע ומשכה י״ג שנה:

עשר שנים מלך שמואל בעצמו שנה אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו ושלשים [לו] **ושבע שמלך דוד:** **מתני׳** [א]**חטאת היחיד שכפרו בעליה מתה ושל צבור אינה מתה רבי יהודה אומר** [ב] **תמות** [ג]**ר״ש אומר מה** [ד]**מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת** [ה]**ובחטאת שמתו** [ז] [ח] **בעליה דברים אמורים ביחיד ולא בצבור אף שכפרו בעליה** [א] **ועיברה שנתה** [ב]**ביחיד דברים אמורים ולא בציבור: גמ׳** ת״ר מהו אומר [ג]**חטאת יביא מנין למקדיש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה** [ד] **קיימת והרי שתיהן עומדות מנין** [ה]**שאיזו מהן שירצה יביא ת״ל** [ו]**חטאת** [ז] [ח] **יכול יביא שתיהן ת״ל יביאנה אחת ולא שתים ואותה שניה מה תהא עליה אמר רב המנונא תניא ר׳ יהודה אומר תרעה רבי שמעון אומר** [ט]**תמות ומי אמר ר׳ יהודה תרעה והא ר׳ יהודה תמות שמעינן ליה איפוך רבי יהודה אומר תמות ר׳ שמעון אומר תרעה ומי אמר ר״ש תרעה והא**[י] [יא] **אמר רבי** [יב]**שמעון חמש חטאות מתות אלא** [יג] **(א״ל) לעולם לא תיפוך ולא קשה כאן** [יד] **באבודה בשעת הפרשה כאן באבודה בשעת כפרה ואיבעית אימא אידי ואידי בשעת הפרשה ולא** [טו]**קשה הא רבי יהודה אליבא דרבי הא רבי יהודה אליבא דרבנן ומי** [טז] **איכא למאן דאמר חטאת ציבור שכפרו בעלים מתה והתניא**

[ו] ומתמה מ׳ שנה לאו דוקא אלא תחילת מ׳ שנה קרי נמי מקץ ע״ש.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ושלשים (ושבע) תז״מ וי״ב גי׳ רש״י ושש: (ב) שם במשנה שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא: (ג) גמ׳ ת״ל חטאת יביא יכול: (ד) רש״י ד״ה עשר שנים וכו׳ לא מהן ז׳ שנים שמלך דוד בחברון וי״ג שנה מהן מלך שמואל בעצמו עשר שנים וא׳ שנה מלך שאול עם שמואל וב׳ שנים מלך שאול לבד כדכתיב ושתי שנים: (ה) ד״ה כדכתיב ושתי שנים: (ו) ד״ה פינמיות המתות הלכה:

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ ועיבדה. ל״ל ועבדה וכן בכל הס״ם בגמ׳ וכש״י: [ב] רש״י ד״ה עשר. ל״ז מלך כו׳. הוא לפי גירסת לאשותה: [ג] בא״ד ושלשים ושש כו׳. הוא כנגי סדר עולם ולזה הסכים רש״י: [ד] בא״ד לא מהן כו׳. תע״ג דדוד מלך שם עוד ו׳ חדשים לא כנגדן ז׳ חדשים שהיה המרון בשדה פלשתים: [ה] בא״ד ומהן מלך כו׳ עד ב׳ שנים. זה גי׳ רבי אבל רש״י גרים לקמן כגי׳ הגמ׳. ושמואל לא מת כו׳. הוכרך לזה לגרסתו אבל לפי גי׳ הגמ׳ ל״ל לזה: [ו] בא״ד ושנה כו׳. כ״ל דלמדו מקרא דכתיב (שמואל ב יג) כן שנה שאול כו׳ דאין לו פי׳ לפשטי׳ דקרא אבל הש״ס נימא דה״ק כשהי׳ שנה בשני׳ מלך ב׳ שנים לאלתר לחטאת ולזה מפורש שנה לאשותה דלא מלך בעצמו: [ז] תד״ה ושלשים. ותימה כו׳. וכ״ל דהכי מלך ו׳ חדשים יותר על מלכו ל״ל ל״ל אלא ל״ל ל״ל ל״ל

כיוצא בו אמר ר' יוסי. פרש"י לא איתפרש היכא קאי (ט) יא) הכי תניא בת"כ על ההיא דדרים האי קרא יב)דכתיב גבי ג) [עולה ויורד] (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת ועולה (א) מיתניא היא: **על** עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו. ואתיא (ו) כמ"ד (ג) דאית ליה ליבור בעבודה זרה כל שבט ושבט מייתו פר ושעיר ואמטו להכי הביאו שעירי חטאת שנים עשר עשר לשנים עשר שבטים מ): (ג)**והא הבא**(ד) **דאיכא** מתו בעליה וקרבה. והקשה הרשב"א מה ענין זה למתו בעליה דכולי הש"ס דמיירי שהפרים החטאת ומתו בעליה אחר כך אבל הכא הרי לא הפרישו שום דבר (ה) ואומר רבינו נתגאל דאי בלא הפרים מני להקריב אלמא יש כפרה למתים וא"כ כל שכן דהיכא שהפרים ואח"כ מתו בעליה דראוי להקריב וכן משמע בפ"ק דהוריות (דף ו.) דאמר והא (ז) אית כפרה למתים דמייתא להא שמעתא דהכא משמע דאי יש כפרה למתים על הבנים להקריב בשבילם (ח) וכ"ש אם הפרים ואח"כ מתו דעל הבנים להקריבן: **וקא** קרבה. ואי"ת תיקשה נמי למ"ד תרעה דלהקריב ליכא מ"ד וי"ל דודאי כיון דלא אזיל למיתה אפי' לאקרובי נמי ראוי וכן מלינו פרק הוציאו לו (יומא דף נ.) גבי הא דאמר כפר ואפילו בדמו ופריך עלה והא חטאת שמתו בעליה היא ומשני כיון דעל כפרת ליבור נמי אתי לאו מתו בעליה היא (ט) אלמא היכא דלא אזיל למיתה אפי' להקרבה נמי הוא ראוי(יא): (מ) **קא** סלקא (מא)דעתך דמאן דאית ליה (מב) חטאת שביפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת שמתו בעליה מתה. (מג)וא"ת תיקשי למתני' דבהא ליכא מאן דפליג דחטאת שמתו בעליה אמורים ולא בליבור ואפי' הכי בכפרו בעליה פליגי וי"ל דלא דמי דמתני' פשיטא ליה דחטאת שמתו בעליה ליתא בליבור היינו כשמתו כל הבעלים ולא נשאר בהן אחד אבל הכא ס"ד דעדיין מקלת הבעלים קיימין ומש"ה קאמר דקרבה: **ליבא** דאימעיט. שלא היה להם לב לב להחזיר שכחתם ובהא נחלקו: **מיגמר** הוו גמירי. מה שנשתייר להם שלא שכחו הוו גמירי בדוקיא כמשה:

והתניא (מ)כיוצא בו א"ר יוסי (מא) [1]והבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות פרים (מב) (בני בקר) שנים עשר אילים תשעים (מג) ותשעה כבשים שבעים ושבעה (מד) שעירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' וחטאת מי קרבה עולה (מה) אמר רבא כי עולה מה עולה אינה נאכלת אף חטאת אינה נאכלת (מו) שהיה רבי יוסי אומר על עבודה זרה הביאום ואמר רב יהודה אמר שמואל על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו קא סלקא דעתין למאן דאית ליה חטאת צבור שנתכפרו בעליה מתה אית ליה נמי חטאת צבור שמתו בעליה מתה (מז) והא הבא דאיכא דמתו בעליה וקא קרבה אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת צבור שכפרו בעליה מתה חטאת צבור שמתו בעליה אינה מתה (מח) לפי א שאין הצבור מתים מנא ליה לרב פפא הא אי נימא משום דכתיב [2]תחת אבותיך יהיו בניך אי הכי אפי' יחיד נמי אלא היינו טעמא שאין הציבור מתים (מט) משעירי רגלים וראשי חדשים דאמר רחמנא אייתינהו [3]מתרומת הלשכה ודלמא מתו מרייהו דהני זוזי אלא לאו ש"מ אין הצבור מתים ואיבעית אימא כי אקרובינהו להני חטאות אחיי אקרבינהו דכתיב [3]ורבים מהכהנים (מא) הלוים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסדו זה הבית (מב) בוכים בקול גדול ורבים בתרועה (מג) ודילמא הנך מיעוטא לא מצית אמרת דכתיב [4](ולא הכירו העם בתרועה ושמחה) לקול בכי העם והיכי מקרבי להו והרי מזידין הוו אמר רבי יוחנן הוראת שעה היתה הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בשלמא פרים ושעירי' כנגד שנים עשר שבטים [א] אלא (מד) כבשים כנגד מי אלא הוראת שעה היתה: (מה) תנן התם (מו) משמת יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכולות (מז) איש שהכל בו (מח) וכל אשכולות שעמדו להן לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדין תורה כמשה רבינו מכאן ואילך לא היו למדין תורה כמשה רבינו והאמר רב יהודה אמר שמואל (מט) שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה דאישתכח (מא) להו אישתכח ודגמירי להו הוו גמירי כמשה רבינו והא תניא משמת משה (מב) אם רבו מטמאין טמאו אם רבו טהורין טיהרו ליבא דאימעיט מיגמר הוו גמירי להו כמשה רבינו במתניתא תנא (מג) כל אשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר איש צרידה לא היה בהם שום דופי מכאן ואילך היה בהן שום דופי (מד) והתניא מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיינק חלב (מה) רותח שחרית והביאו עז וקשרו לו בכרעי מיטתו והיה יונק ממנה חלב למחר נכנסו חביריו לבקרו כיון שראו העז אמרו ליסטים מזויין בתוך ביתו ואנו נכנסים לבקרו (מו) ישבו ובדקו ולא מצאו בו עון אלא של אותה העז בלבד ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני בעצמי שאין בי עון אלא של אותה העז בלבד שעברתי על דברי חבירי שהרי אמרו חכמים (מז)אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל וקי"ל (מח)כל היכא דאמר מעשה בחסיד אחד או ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר אילעאי ורבנן בתר יוסף בן יועזר איש צרידה דרי הוו אמר

בנא: **בתר יוסף בן יועזר דרי דרי הוו.** כלומר אחר יוסף בן יועזר הוו אלו לאחר דורות הרבה וקתני דלא מצאו בהן עון אלמא לא היה בהן דופי: **דופי**

כיוצא בו. לא איתפרש היכא קאי: והטאת מי קרבה עולה. דכתיב (מא) ושעירי חטאת שנים עשר הכל עולה: **ואף אוכלה הטאת איבה נאכלת שהיה רבי יוסי אומר.** יג) שעיר יח) של עבודה זרה הביאום כנגד שנים עשר שבטים יט) שעבדו עבודה זרה בימי לדקיהו וליבור (ו) שמביאין שעיר לחטאת דכתיב בשלח לך אנשים גבי עבודה זרה (במדבר טו) ועשו כל העדה פר לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' ואותן שעירין נשרפין הן מחוץ למחנה כפר העלם דבר והן שעירין הנשרפין כדאמרינן בגיזהו מקומן (זבחים דף מז.) ובמנחות בהקומץ רבה (דף כז.) כ) נפקא לן לא) (דהכא) מהאי קרא דכתיב גבי פר העלם דבר ועשה לפר וגו' כאשר עשה וגו' ו) והכי תניא כ) ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזיות כו' ו) וסיפא דברייתא החטאת לרבות שעירי עבודה זרה לילון כפר העלם דבר: **וקא קרבה.** אע"ג דמתו הבעלים באותן ע' שנה שהיו בבבל: **יהיו בניך.** כלומר בבנים הוו במקומן ומשו"ה קרבה חטאתן: **היינו טעמא שאין הליבור מפיס.** שאין דין חטאת שמתו בעליה בליבור משעירי מוספי הרגלים ולאשי חדשים (ו) לב) חטאות מינהו ואמר רחמנא אייתינהו מתרומת הלשכה משקלים הבאין באדר ואע"ג דאיכא למימר דלמא מתו מרייהו דהנך זוזי קלת מאותן שהביאו השקלים מתו קודם הרגלים ונמצא שמקריבין חטאת שמתו בעליה שהרי יש להן חלק בהן: **כי אקרבינהו.** להנך שעירי עבודה זרה בימי עזרא: **אחיי אקרבינהו.** על אותן שהיו עדיין חיין מן העובדים עבודה זרה בימי לדקיהו לג): **ורבים בתרועה.** אותן שלא ראו את הבית הראשון היו עכשיו מריעין ושמחין: **ודילמא הנך.** שחיין עדיין מיעוטא דישראל הוו ואמיעוטא לא מקרבין כמרובין אלא כיחידים כל א' ואחד שעירה ומדאקריב (מא) שעירים שעיר לכל שבט כמרובים ולאי אקמאי דמתו סמיך ושמע מינה דאין חטאת ליבור מתה: **לקול בכי העם.** אלמא רבים היו הבוכים על המריעים יד)ובוכים היו מן הראשונים: **הא מזידין היו.** בימי לדקיהו: **ה"נ מספקנא.** דהורמת שעה היתה: **בשלמא פרים שנים עשר.** לעולה ושנים עשר שעירים לחטאת: **לנגד י"ב שבטים.** דזהו קרבן ליבור בעבודה זרה פר לעולה ושעיר לחטאת בפרשת שלח לך: **שהכל בו.** תורה וירא"ת חטא וגמילות חסדים: **דאישתכח אישתכח.** אותן שנשתכחו יח): **ודגמירי.** אותן שלא שכחו הוו גמירי להו כמשה: **ליבא דאימעוט.** הלב נתמעט ולא היו יודעין להחזיר אותן ששכחו מתוך פלפול הלכה היאך יז)(הלכה) והיו חלוקין בהן והלכו אחר המרובין: **מגמר.** לאותן שלא נשתכחו הוו גמירי להו כמשה: **דופי.** קס"ד דופי של חטא לא היה באשכולות שעמדו פרנסים יז) של ישראל: **גונח.** פלגיי"ט בלע"ז לועק מכאב לבו כמו גונחי גנח באימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום): **ליסטים מזויין.** בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים: **ורבנן.** והנך רבנן ר' יהודה בר אילעאי ורבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

מסורת הש"ס

ה) הוריות ו., ב) [לקמן טו.], ג) סוטה מז., ד) [סוטה טו. ע"ש], ה) [לקמן טו.], ו) [תוספתא ס"ק פ"א ה"ד], ז) ב"ק פ.. ח) תוספתא (דשביעית סג) [דב"ק פ"א ה"ד] [ב"ק עט: תענית כה.], ט) [ב"ק קג.]. י) [ויקרא ד], כ) [תו"כ ויקרא דחובת פרק יז], ל) [ע' זבחים ל"ט ע"ב. (מרא"ם)], מ) [וע' בהוריות ו. דמסיק לאחי כב"ע דחטאו והדר חטאו עד תריסר זימנין ומקשה ליישב ומצאתי במהרש"ל בהוריות ד"ה גמרא כיוצא בו וכו' תמה אתוס' דהכא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבעים ושבעה צפירי חטאת: (ב) שם שלא עד לליבור מתים דגמרינן משעירי: (ג) שם מהכהנים והלוים: (ד) שם אלא אילים וכבשים כנגד מי אלא הולאת: (ה) רש"י ד"ה ותמתא וכו' דכתיב וצפירי חטאת: (ו) ד"ה ואף אותם וכו' וליבור מביאין פר ושעיר לחטאת וכו' והן שעירין: (ז) ד"ה ה"ט וכו' דחטאות: (ח) ד"ה ודילמא וכו' ומדאקריב י"ב שעירים: (ט) תוס' ד"ה כיוצא וכו' היכא קאי תימה והא תניא בת"כ על וכו' דכתיב גבי לוים ואת השני יעשה עולה כ"ג והכי איתא בסוף פ"ק דהוריות דף ו' להדיא כיוצא בו על חטאת לוים ע"ש: (י) ד"ה על עבודה זרה וכו' ותמיה דמאן דאמר כ"ג לה כגון דחטאו וחזרו וחטאו עד תריסר זימנין ע"ש:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא כבשים כו'. ולא פריך מאילים כיון שהיו נדבה כ"ל שהקריבו שמונה לכל שבט אבל בכבשים אין המספר מכוון (ע' בהוריות ובהגהות הב"ח בס"ק כאן):

לעזי רש"י

פלגייי"ט [פלגיאנ"ט]. גונח.

רבינו גרשום

חטאת אינה נאכלת שלא ע"ז הביאום. והוו שעירים הנשרפים: **והא הבא דמתו בעלים.** דורו של צדקיהו וקא קרבה וקשיא לר' יהודה: **אמר רב פפא אפילו למאן דאמר חטאת שנתכפרו בו'.** וליכא למידק הא מיהא לפי שאין דין מתה בצבור ולא קשיא לר' יהודה: **אי נימא משום דכתיב תחת אבותיך יהיה בניך.** דהבן במקום האב הוא ולא הוי כמת. **אי הכי אפי' ביחיד נמי.** נימא דבן במקום אב קאי ולא ליהוי חטאת שמתו בעליה: **דקאמר רחמנא לאייתויהו מתרומת הלשכה.** דכתב זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה: **ודילמא מתו להו מן מרייהו.** דהני זוזי אלא ש"מ דאין הבן שעירים: **מתוך פלפול הלכה היאך יז)(הלכה) והיו חלוקין בהן והלכו אחר המרובין: מגמר.** לאותן שלא נשתכחו הוו גמירי להו כמשה: **דופי.** קס"ל דופי של חטא לא היה באשכולות שעמדו פרנסים יז) של ישראל: **גונח.** פלגייי"ט בלע"ז לועק מכאב לבו כמו גונחי גנח באימיה דסיסרא (שופטים ה בתרגום): **ליסטים מזויין.** בהמה דקה אין יכולים לשומרה והולכת ורועה בשדות אחרים: **ורבנן.** והנך רבנן ר' יהודה בר אילעאי ורבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ב:
כג ב מיי' פ"ד מהלכות שקלים הל' ה:
ג [מיי' פ"ט מהל' מקי ממון הל' ב טוש"ע מ"מ סימן תט סעיף ה]:

תורה אור השלם

1. הַבָּאִים מֵהַשְּׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עוֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת שְׁנֵים עָשָׂר הַכֹּל עוֹלָה לַיְיָ: עזרא ח לה
2. תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים בְּכָל הָאָרֶץ: תהלים מה יז
3. וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיִסְדוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בֹּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל וְרַבִּים בַּתְּרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל: עזרא ג יב
4. וְאֵין הָעָם מַכִּירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמֶרְחוֹק: עזרא ג יג

גליון הש"ס

גמ' כל אשכולות. עי' כ"ב דף טו ע"ב תוס' ד"ה דוד:

מוסף רש"י

אף חטאת אינה נאכלת. חטאת דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין, לפי שהקריבו זמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש, כתנן (זבחים מז.) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין, דהיינו שעירי ע"ז לבטול האשכולות. מפרש בגמרא שהכל כהן, עד ימיהן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כולן היו אומרים דבר כנתינתן למשה מסיני והן הראשונים שנתלקו בקמיצת קרבנות ביום טוב, כתגיגה (טז.) והוה היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל בדברי תורה (תוספה מז.). **איש שהכל בו.** תורה בתמה ואין דופי וכתה ומחלוקת (שם מז). **גונח.** פליטר"ל, נוטק מפני כאב הלב לא היה יכול להשיב רוחו (ב"ק פ.). **לסטים מזויין.** רוצה בשדות אחרים ונחל את הרבים (שם). אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. משום יפוי ל"י שמגעיר את השדות וכל שדות ל"י שמגל דישראל (שם עמ:).

שינויי נוסחאות

(מ) יוסי הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל (ש"מ) (מא) תימה בני בקר נמתק (ש"מ) (מב) תעשים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת (ש"מ) (מג) אמר רבא כי עולה. ל"ל אלא אימא (מרא"כ) (מד) שהיה ר' יהודה אומר כל"ל וכ"ה בהוריות שם (רפ"ש) (מה) והא הכא דמתו בעליה וקא קרבה (ש"מ) (מו) הבית בעיניהם (ש"מ) (מז) בתרועה וגו' ודלמא הנך מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ואין העם מכירין קול תרועת השמחה לקול בכי (ש"מ) (מח) אלא אילים תשעים וששה וכבשים שבעים ושבעה כנגד (ש"מ) (מט) היתה ה"נ הוראת שעה היתה (ש"מ) (נ) אשכולות מאי אשכולות אמר רב יהודה לא שהכל בו (ש"מ) (נא) ל"ל אמר (נב) לאישתכח אישתכח. תיפא לסו נמתק (ש"מ) (נג) נקלא אפריס כתוב כלן נמלי לאשתכח רבו מעטכרן נמלי דהוו גמירי גמירי ליה כמשה. ל"ל ה"מ ליבא דאימעיט נמלי דהוו גמירי וזו ומתמא סרגמ"ה ז"ל (ש"מ) ל"ל אם רבו מטהרין טיהרו אם רבו מטמאים טמאו (ש"מ) (נד) מלב עד רותח משחרית לשחרית והביאו עז וקשרו לו כו' מלב שחרית עכנמו. תיפא לאמר נמתק (ש"מ) (נה) נבקרו מיד הניחו ויצאו כשמת ישבו (ש"מ) (נו) לבקרו מיד הניחו ויצאו כשמת ישבו (ש"מ) (נז) שעירי ע"ז כל"ל (רעב"ץ) (נח) שבטים שהיו בימי צדקיה שעבדו עבודה זרה וכנור בעבודה זרה מביאין שעיר (ש"מ) (נט) נפקא לן דהכי מהאי קרא (ש"מ) (ני) דחטאות ניקוו (ש"מ) (נא) לדקיהו דכתיב ורבים וגו' דאלמא שעדיין היו חיים מאותן של בית ראשון שעמדו (ש"מ) (נב) ל"ק מ"ז, (נג) על ישראל כל"ל (רש"ש) (נד) קאי היכא דמתו כל הבעלים כגון הכא דמסתמא מתו כל אותם שהיו בימי צדקיה והוה ס"ד למאן דאית ליה דנתכפרו מתה בצבור כמו כן מתו כל הבעלים תמות בצבור ומסיק רב פפא דאפי' למ"ד כו' אפי' מתו כל הצבור לפי שאין צבור מתים כלומר אפי' מתו כולם אין להם תורת מתה וכן משמע הסוגיא דהכי פירושא מדבעיא מנלן לרב פפא הא כו'. תוס' אחרות: **מנא ליה לרב פפא הא.** גליון ואע"ג דבריתא היא לקמן בני מנלן מקרא: **ש"מ אין הציבור מתים.** ס"א ל"א אלא דיוקא דרב פפא משעירי הרגלים כו' אלא לאו ש"מ חטאת שמתו בעליה קריבה בצבור ודלמא שאני שעיר דר"ח דקרא איתיה לרוב צבור (בעי רובא) נמי הכי הוה דכתיב ורבים מהכהנים וגו' ודילמא מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ורבים כו' [כן מצאתי ועיין בהרגמ"ה]: **אמר ר' יהודה איש שהכל בו.** גליון פי' הקונטרס תורה ויראת חטא כו'. וקשה ויהי בימי שפוט השופטים דור שפטו שופטיהם טול קורה טול קיסם (ב"ב טו:), וצ"ל שהכל שנשתכחו בימי אבלו דמשה: ורבנן (אמר) ר' יהודה' בן בבא (קאמר) [או] רבי יהודה בן בבא (קאמר) דהוו דרי בתר יוסי בן יועזר ולא נמצא בהן שום דופי:

והא הבא דמתו בעליה וקא קרבה. משמע אבל אי הוה סבר אינה מתה ניחא וכן למאי דמסיק אין מתה בצבור, וקשה דמ"מ קשה נהי דאינה מתה מ"מ תרעה א)רי"ל דלמ"ד כו', וא"ת תיקשי למתני' דר"א דאית ליה נתכפרו דצבור מתה ובמתה דצבור לא פליג כדמשמע מתניתין דאמר ר"ש מה מצינו כו' משמע דבהנהו ג' לא פליג ר"א ואפ"ה פליג בנתכפרו דצבור וי"ל דודאי היכא דלא מתו כל הבעלים לא פליג ר"א אבל היכא דמתו כל הבעלים כגון הכא דמסתמא מתו כל אותם שהיו בימי צדקיה והוה ס"ד למאן דאית ליה דנתכפרו מתה בצבור כמו כן מתו כל הבעלים תמות בצבור ומסיק רב פפא דאפי' למ"ד כו' אפי' מתו כל הצבור לפי שאין צבור מתים כלומר אפי' מתו כולם אין להם תורת מתה וכן משמע הסוגיא דהכי פירושא מדבעיא מנלן לרב פפא הא כו'. תוס' אחרות: **מנא ליה לרב פפא הא.** גליון ואע"ג דבריתא היא לקמן בני מנלן מקרא: **ש"מ אין הציבור מתים.** ס"א ל"א אלא דיוקא דרב פפא משעירי הרגלים כו' אלא לאו ש"מ חטאת שמתו בעליה קריבה בצבור ודלמא שאני שעיר דר"ח דקרא איתיה לרוב צבור (בעי רובא) נמי הכי הוה דכתיב ורבים מהכהנים וגו' ודילמא מיעוטא הוו לא מצית אמרת דכתיב ורבים כו' [כן מצאתי ועיין בהרגמ"ה]: **אמר ר' יהודה איש שהכל בו.** גליון פי' הקונטרס תורה ויראת חטא כו'. וקשה ויהי בימי שפוט השופטים דור שפטו שופטיהם טול קורה טול קיסם (ב"ב טו:), וצ"ל שהכל

שיטה מקובצת

בו לענין תורה שלמדין כמשה רבינו: והא תניא משמת משה בו'. אלמא מיד אחר פטירת משה היה מחלוקת אלמא לא הוו גמירי כמשה דאלו הוו גמירי היה להם לכרוע שמועתם אליבא דהלכה ולא לחלוק פי' מתוס': **אם רבו טהורים טיהרו.** ס"א במאי דאישתכח רבו מטהרין במאי דהוו גמירי כו'. ליבא דאימעיט כלומר מה שהיו חולקים בהלכות שנשתכחו דבזה ודאי לא הוי' לב לכוון כמשה. פי' מתוס': **רש"י ד"ה ליבא דאימעיט הלב נתמעט.** ס"א וכשמעשה בא לפניהם לטהר או לטמא לא היו יודעין ללמוד מתוך משנתם אלא לסבר בדדמי מילתא למילתא ובסברא היו חולקים זה עם זה זה מטמא וזה מטהר אבל המשנה וההלכה היו יודעים כמשה רבינו על עיקריה. גליון. מיגמר כו': **תו' ד"ה כיוצא בו וכו' והיא שנויה בת"כ.** (ויקרא דבורא דחובה פרק ג, ד'-ה) בפרשת פר העלם דבר והכי תני לעיל מיניה ופר שני בן בקר תקח לחטאת גבי לוים כתיב מה ת"ל שני אם ללמוד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשיה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא מה תלמוד לומר שני לומר לך מה (חטאת) עולה אינה נאכלת אף חטאת זו אינה נאכלת. פי' אותו חטאת לא נאכל שהיתה מילואים. כיוצא בו אמר רבי יוסי פי' שנקראת חטאת עולה לומר שאינו נאכל ולהקיש לעולה. (תיבת תניא נמחק) גליון. וכן הא שנויה בהדיא בהוריות בספ"ק [דף ו ע"א]:

א) נגלה דל"ל וי"ל דודאי כיון וכו' וסס"ד ומ"כ מכ"ד קס"ד. וא"ת תקשי וכו'.

דופי של סמיכה. דעד יוסף בן יועזר לא נחלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדיין לא נתמעט הלב. ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה שנחלקו בו חכמים מעולם ומיוסף בן יועזר ואילך היה בהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ביום טוב כדאמרי' בחגיגה (דף טז.) שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך [יז] **והא יוסף גופיה איפליג.** היה במסכת חגיגה (שם): **דבלר ליבא.** שנתמעט הלב בשוף שנותיו (יח) **נשתכחו.** [יט] **נשתכחה בימי אבלו של משה.** אם מתה אם רועה והיא מאותם [יכ]הלכות. יאפ"ש [כא] יהושע שאלו תחלה [כב] ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר. יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל. יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: **ונשתכחו ממנו.** מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנלטער משה על יהושע [כג] בעצמו שהיה גדול כמותו: **להרגו.** על שיאמר להם: **קנין וחמורין.** מדרשי ק"ו: **דקדוקי סופרים.** מפרש בשקלים (פ"ה ה"ו) שעשו התורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות צרותיהן [כד] י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור [כה] מחשה לא יתרומו [כו] שלירפו הדברים ומנאום יחד שלא ישתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא לירפום נשתכחו בימי אבלו של משה: **וילבדה עתניאל.** לקרית ספר [כז] ומאי קרית ספר הלכות: **כועס על אשתו.** מתוך יופיה: **ותלנה.** לשון לוחה לועקת: [כח] **[אלא תורה בלבד.** שהתורה נקראת מים] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מנוגב.** חרב ויבש מכל טוב: **גולות מים.** התורה כלומר אלא שהתורה גלויה לו: **יבקש ממנו מזונות.** דהאי ודאי לא יצטרך דכתיב בה (משלי לא) היתה כאניות סוחר וגו': **בן קנז.** דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן [לא] קנז היה [כט] [ל] דכתיב בדורתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז: **הוליד את עזובה.** מפרש בפ"ק דסוטה (דף יב.) שנשא את מרים שהיתה עזובה מחמת חולי וכיון שנשאה נשא שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה: **חורגיה דקנז.** ועתניאל אחיו מן האם: **דיקא נמי.** דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב בדורתא אחריתי כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: [לא] **ועשית לי מרעה לנלתי** (לא). כלומר לנלתי יגשגבני יצר הרע מלשנות שלא יגשגבני יצר הרע לבטל מתלמוד תורה: **עלני.** משמע לשון עלב והכי אמר לפניו אם אתה עושה לי כך מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול הריני מת בעלבוי כדמתרגמינן (בראשית לד) ויתעלבו ואיתנסיסו: **ביולא בדבר אחר אומר.** שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו שאלותיו: [לב] **ואיש תכלים.** בינוני שיודע שני סדרים או שלשה [לג] שמוסמך בינוני: **מאיר עיני שניהם.** שאף הרב צריך עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: **עושה** [לד] **שניהם.** עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חכם ולזה טיפש: **ביולא בדבר זו.** שהמבקש על מזונותיו ועל צרכיו שנקקין לו מן השמים למלא [לה] שאלותיו: **שפוש.** שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה [לו]: **מפורש.** ולד [יא] ותמורתו ושמתו בעליה שמפורש לנו דאינן בלבור: וכי

אמר רב יוסף דופי [א] של סמיכה [לז] קתני והא יוסף בן יועזר גופיה מיפליג פליג [לח] בסמיכה [לט] כי איפליג בה בסוף שניה דבצר ליבא גופא אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לו ליהושע שאל א"ל [1] לא בשמים היא אמרו לו לשמואל שאל שאמר להם אלה המצות [מ] שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת [מא] שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר [מב] ליה לא בשמים היא [מג] א"ל לאלעזר שאל אמר להם אלה המצות [מד] שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה [מה] אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך אמר לו רבי כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר לא כך כתבת בי [2] ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל מיד תשש כחו של [מו] יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר לך וטורדן במלחמה שנאמר [3] ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו' (מז) [מח] במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר [4] וילבדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקטן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה [מט] [נ] שכל הרואה אותה כועס על אשתו [5] ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור מאי ותצנח אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת [נא] [6] ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני בית שמנוגב מכל טובה ונתתה לי גולות מים אדם שאין בו אלא תורה בלבד ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות אמר לה מי [נב] שדר עליונים ותחתונים יבקש [נג] ממנו מזונות וכלב בן קנז הוא והלא כלב בן יפונה הוא [7] מאי יפונה שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא [נד] בן חצרון הוא דכתיב [7] וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אמר רבא [נה] [נו] חורגיה דקנז הוא [נז] הוא עתניאל הוא יעבץ [נח] ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל ומנלן שענאו אל דכתיב [8] ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך [נט] (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך [ני] עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי [נא] ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות [נב] אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך [נג] לנסיסי לשאול מיד ויבא אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר [9] רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה אם מלמדו מאיר עיני שניהם ה' ואם לאו [10] עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש לזה עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים ובבנות והיתה ידך [נד] עמדי במשא ובמתן ועשית [נה] מרעתי שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים לבלתי [נו] עצבי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול ויבא [נז] לו אלהים את אשר שאל כיוצא בדבר אתה אומר רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואמר פרנסני אם מפרנסו מוטב ואם לאו עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני עני לזה עושה אותו עשיר: אר"ש מה מצינו כו': [נח] ת"ר [נט] רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת [ס] וחטאת שמתו בעליה וחטאת [סא] שכפרו בעליה וחטאת שעיברה שנתה [סב] אי אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור לפי שאין חטאת נקבה בציבור [סג] ואי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה [סד] ואי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור לפי [סה] שאין הציבור מתים [סו] שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה [סז] לא [סח] מצינו יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור אמרת ילמד (אדם) סתום [סט] ממפורש מה מפורש ביחיד [ע] ולא בצבור אף בשכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור וכי

[א] גמ' דופי של כו'. והא דקאמרינן לעיל אם רבו מטמאין כו'. היו מסכימים לדברי המרוזנין: **[ב]** שם כי איפליג בה. והא דקאמרינן עד שמת כו' עד ולא עד בכלל: **[ג]** שם יבקש ממנו. ל"ל ממני: **[ד]** שם בן תלגרון כו'. דדרשינן בסוטה (יב ב) יפר ושובב אלמא אותו כלב הוא שמרד במרגלים: **[ה]** שם חורגיה כו'. גרס"י דקנז הוא דיקא נמי דכתיב הקנזי ש"מ וכ"ש בסוטה: **[ו]** שם תנא הוא כו'. דכתיב (ד"ה א' ב') ומשפחת סופרים יושבי יעבץ כו' הקינים כו' וכתיב בשופטים א' ובני קני כו' וילך כו' ש"מ דהוא עתניאל וכתיב בפסוק שאחריו וילך יהודה כו' וקאי אנעיל על עתניאל: **[ז]** רש"י ד"ה בן קנז. דכתיב בדורתא כו'. ג"ע ורא"ש הגמ' לאותו כלב הוא דכתיב בקרא בהדיא (יהושע טו) וכלכב בן יפונה כו' ואמר כלב כו': **[ח]** ד"ה ועשית לי ג"ע: **[ט]** ד"ה ואיש יכול להולמו: **[י]** ד"ה עושה שניהם ל"ל כולם: **[יא]** ד"ה מפורש. ותמורתו ל"ל ותמורה:

שינויי נוסחאות

[לא] ד"ה ועשית לי כו'. ל"ל ולא מעבר לים היא א"ל (ש"מ) **[לב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ), ס"א משה וכן הגירסא בתקונים:. **[לג]** וגו' **הכינו לכם צידה** (ש"מ) **[לד]** עכשו (ש"מ) **[לה]** ל"ל משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ), ס"א משה וכן הגירסא בתקונים:. **[לו]** נמצאו ושכחו הס"ד (ש"מ) **[לז]** הלכות ישפ"ו יהושע, מיכא יאפ"ש נמתק (ש"מ) **[לח]** ל"ל ישפ"ד רש"ק וע' (צ"ק) **[לט]** ואחריו אלעזר ואחריו פנחס ואחריו שמואל כל"ל (הגר"א עי"ש). **[מ]** יהושע **שנשתכחה** (ש"מ) ל"ל על שאמר יהושע בעצמו וכו' (הגר"א) **[מא]** ספר והן קריית ספרי הלכות (ש"מ) **[מב]** ל"ל ישפ"ד רש"ק וע' (צ"ק) **[מג]** ל"ל ישפ"ד רש"ק וע' (ש"מ) **[מד]** ל"ל ולא מעבר לים היא (ש"מ) **[מה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ), ס"א משה וכן הגירסא בתקונים:. **[מו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[מז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ), ס"א משה וכן הגירסא בתקונים:. **[מח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[מט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ), ס"א משה וכן הגירסא בתקונים:. **[נ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[נט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[ס]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[סט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[ע]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[עט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[פט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[צט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[ק]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קי]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קטו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קטז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קיט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קכט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קל]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קלט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קמט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קנט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קס]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קסט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קע]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קעט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קפט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצ]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצה]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצח]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצט]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצי]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קציא]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קציב]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קציג]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קציד]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצטו]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצטז]** ל"ל ולא משה. מיכא יהושע נמתק (ש"מ) **[קצט